

Considerații privind imaginea cultural-lingvistică a zilelor săptămânii în calendarul popular polonez și în cel românesc. Solidarități lexicale conținând lexemul *piątek* ‘vineri’

JOANNA PORAWSKA¹

Since the years 1970–1980, the relationships between language and culture have been increasingly subject to research carried out by linguists. Undoubtedly, the analyzing of such links directed linguistics towards the humanities again, while the prefix *ethno-* contained in the term *ethnolinguistics* used herein should be interpreted as an abbreviation for *ethnology* as being synonymous with the American-type anthropology.

The following analysis is premised on the conviction that the ethnolinguistic approach according to which language is not only used to communicate but is also a tool for interpreting the reality and somehow imposes the perception of the world is a good starting point also in terms of comparative studies. In this case, by a comparative study I mean an organized list of available linguistic material in both languages and attempts to explain the semantic motivation of metaphorized fixed structures and their source – “the cultural trail” of a given lexeme or phraseme. Describing so-called *language stereotypes* is one of the types of research (called the “Polish cognitivism”) conducted for years by Polish linguists, while the term *stereotype* itself is used in its original Lippmann’s meaning as a schematic and one-sided “picture or image in a person’s mind” of a phenomenon, human being, or thing – and at the same time an opinion assimilated from the environment even before discovering the object itself (cf. Lippmann Walter, 1922, *Public Opinion*, New York).

The examples which have been analyzed come from the collection of Polish proverbs and the file of the *Dictionary of Polish Dialects* (*Słownik Gwar Polskich*). I would like to enrich the ethnological descriptions of the symbolism of the fifth (counting from after Sunday) day of the week

¹ Universitatea Jagiellonă, Cracovia, Polonia.

found in the Romanian literature (cf. O. Bârlea, R. Levonian, M. Mesnil, A. Popova) about the two (or even three) forms of *Sfânta Vineri/Parascheva* with the description based on linguistic data. In the Polish language and culture, days of the week were not personified; therefore, to a philologist-linguist who is comparing two languages, the data derived from folklore will be a “weaker” starting point than “hard” linguistic confirmations (fixed structures). My goal is to conduct Polish and Romanian comparative analyses which are often supported by ethnological or historical data. Owing to the classification of the collected examples according to the initial structures substantiating the additional metaphoric meaning, it is possible to determine important similarities between the Polish and Romanian language in the field related to Christianity (structures: the hierarchy of days of the week, fasting, and mortification; the names of Good Friday). In both languages, there are some traces of the pre-Christian beliefs about the unlucky nature of Friday. However, one element that is different for the pool of names that these two languages have is a relatively large subclass of “references to other, non-religious aspects of daily life” which contains the Romanian examples demonstrating the relationship with non-Christian aquatic mythology (*Vinerea Tămăduirii*, *Vinerea Izvorului*), herbalism (*Vinerea Ierbii*, *Vinerea Omanului*), folk traditions (*Vinerea Sântoaderului*), and superstitions (*Vinerea Ouălor*, *Vinerea Furnicilor*).

Key-words: *ethnolinguistics, Polish and Romanian comparative study, Friday, folk calendar*

Descrierea așa-numitelor stereotipurilor lingvistice se încadrează în cercetarea imaginii lingvistice a lumii, cercetare desfășurată în Polonia de ani de zile (direcția numită „cognitivismul polonez”), care înglobează setul de fapte lingvistice ilustrând reprezentări sociale ale unor noțiuni care nu includ neapărat în sine nuanțe depreciative. Așadar este vorba de a prezenta felul în care trăsături concrete ale obiectelor se pot îmbina cu aprecierile și modelele comportamentale, iar analiza datelor lingvistice permite reconstituirea acestor reprezentări, stabilirea modalității în care un român sau un polonez interpretează lumea. O abordare de acest fel, mai degrabă antropologic-lingvistică decât gramaticală nu se concentrează asupra cercetării limbajului exclusiv ca

instrument pe care-l folosim, ci merge mai departe, mai profund, referindu-se la întreaga structură culturală amplă și la modalitatea gândirii noastre.

Relațiile dintre limbaj, civilizație și cultură, începând cu anii 1970–1980 au devenit, tot mai vizibil, un domeniu de interes pentru cercetarea lingvistică. S-a dovedit clar că nu se mai pot spune multe lucruri despre limbaj folosind la descrierea lui metode strict științifice care adeseori și chiar în general, duc la izolarea limbajului de implicațiile și raporturile lui pe multiple planuri, eludându-i convergențele cu realitățile sociale și culturale, din perspectiva evoluției omului ca entitate individuală și socială deopotrivă. Cercetarea acestor raporturi a orientat lingvistica, în mod decisiv, spre domeniul științelor umaniste, restituindu-i oarecum statutul și caracterul de disciplină umanistă, având drept unul dintre obiectivele sale principale și, în același timp, dificile pe acela al descrierii raporturilor dintre limbaj, cultură și civilizație. Componentul „etno-” făcând parte de denumirea *etnolingvistică* trebuie interpretat ca o abreviere de la cuvântul *etnologie*, echivalentul antropologiei de tip american.

Cercetarea noastră este o analiză a stratului semantic al denumirilor zilei de *vineri* 'piątek' în calendarul popular polonez și în cel românesc. Convingerea că astfel de analize constituie, de asemenea, un punct de plecare important pentru cercetări de tip comparativ reiese din numeroase studii care atestă că limba nu este numai un mijloc de comunicare, dar poate fi și un instrument de interpretare a realității și, într-un fel, creează o imagine a lumii înconjurătoare.

J. Waniakowa (1998: 107), descriind semnificațiile etimologice primare ale denumirilor zilei de vineri în limbile indoeuropene, le grupează astfel:

- I. 'ziua Afroditei–Venus [...]',
- II. 'a șasea zi a/din săptămânii',
- III. 'a cincea (după duminică) zi a săptămânii',
- IV. 'ziua pregătirii',
- V. 'zi de post',
- VI. 'a cincea zi din săptămână',

VII. ‘ziua întrunirii’,

VIII. altele.

Vinerea, ca una dintre cele trei zile a săptămânii (alături de duminică și sâmbătă) care au avut o semnificație specială în religia creștină, a cristalizat în unele limbi indoeuropene denumiri separate, individuale. Semnificația etimologică ‘ziua pregătirii’ (grupul nr. IV) este atestată în primul rând de limba greacă. „Denumirea παρασκευή ‘pregătire’ apare din timpurile lui Herodot (secolul al V-lea î.H.) [...] în textele de tip religios numai ca o pregătire înaintea unei zile anume, ca ‘ziua pregătirii înaintea unei sărbători’, mai ales înaintea sabatului, adică cu semnificația de ‘vineri’. Între evrei a avut inițial sensul unei zi de pregătire înaintea sărbătoarei Paștelui” (Waniakowa 1998: 116). Denumirea aceasta a substituit forma anterioară – ‘ziua Afroditei’ (*ibidem*: 122).

Supunând unei analize detaliate această zi a săptămânii trebuie să ne referim, pentru descrierea ei în cultura poloneză, la grupul al VI-lea ‘a cincea zi din săptămână’ –, specific limbilor slave și limbii lituaniene, iar pentru cultura română – la grupul I – ‘ziua Afroditei-Venus’ –, dominant în nomenclatura contemporană a limbilor romanice.

Forma denumirii poloneze *piątek* apare pentru prima dată în 1402 (Waniakowa 1998: 115), iar forma românească *vineri*, în 1688 (TDRG), continuând, ca și cele dialectale (ar. *viñiri*, megl. *viniri*, istr. *virer*) sintagma binară din limba latină *dies Veneris* (DER, *vineri*; Waniakowa 1998: 110). M. Mesnil și A. Popova (Mesnil, Popova 1997: 374, 19) susțin totuși că apelativul *Sfânta Vineri* este un fenomen regional vechi pentru Moldova, călătorii observând existența lui deja în epoca aducerii moaștelor sfintei Parascheva-Vineri la Iași (în 1641).

În acest studiu supun analizei sistemul onomasiologic al structurilor stabile din limba polonă, introducând totodată exemple românești și făcând referire la alte articole ale mele despre *vineri*, *sâmbătă* și *duminică* în ambele limbi (cf. Porawska 2006, 2009, 2012, 2013). Analiza mea cuprinde material lingvistic (în total 65 de atestări, unele dintre ele fiind variantele aceleiași construcții, din care prezint numai câteva

exemple), extras din cartotecile *Słownik Gwar Polskich* PAN (SGP *Dicționarul dialectelor polone*, în curs de realizare sub egida Academiei Polone de Științe) și din lucrarea *Nowa księga przysłów i wyrażen przysłowiowych* (*Noua carte de proverbe și zicători* – trad.n.). Am considerat drept criteriu de includere în acest set a formei lingvistice date apariția în structura ei a unui element *piątek* 'vineri' și a formelor lui derivate.

Pentru a reconstitui o parte a imaginii cultural-lingvistice a lumii, iau în considerare „enunțurile aparținând discursului repetat”². Materialul analizat este constituit din așa-numitele *solidaritǎți lexicale (unitǎțile sintagmatice)* care aparțin „discursului repetat”, numite și *frazeme* în teoria dezvoltată în lingvistica poloneză și în cea rusească de Wojciech Chlebda (2003), în cazul concret analizat aici, construcțiile stabile conținând lexemul *vineri* sau un derivat al lui.

Pornind de la structurile de bază poloneze de dinaintea eventualei lor metaforizări deci de la „caracterul transparent al metaforei și al metonimiei, care constituie baza derivației semantice acestor unități” (trad. noastră), adică motivația lor globală³, supun analizelor exemplele culese pentru a reconstitui un fragment al mentalității populare poloneze în comparație cu cea românească.

Frazemele care exprimă metaforic realitatea

Structura de bază: ierarhia zilelor săptămânii

Frazemele motivate de această structură pot fi clasificate în subclase onomasiologice după următoarele sensuri metaforice:

² „[...] tot ceea ce în vorbirea unei comunități se repetă într-o formă mai mult sau mai puțin identică sub formă de discurs deja făcut sau combinaire mai mult sau mai puțin fixă, ca fragment lung sau scurt, a <ceea ce s-a spus deja>” (Coșeriu E., *Lecții de lingvistică generală*: 258, citez după Munteanu C. 2007: 316). Vezi și *Lingvistica integrală* (1996: 36–37).

³ Termenul folosit de Andrzej Maria Lewicki (Lewicki 2003: 276). Același lingvist polonez propune *wyrażenie reprodukowane* ca echivalentul polonez al conceptului *discurs repetat* (cf. Lewicki 2003: 115–136).

- mai importante aparențele decât esența lucrurilor, de ex. mai importantă viclenia decât judecata: *Dłuższy piątek niż niedziela* (Mai lungă vinerea decât duminica/sâmbătă)⁴;
- nu întotdeauna este aceeași situație: *Nie co dzień świątki, nie co dzień piątki* (Nu este sărbătoare în fiecare zi, nu este vineri în fiecare zi);
- oamenii trebuie să respecte, prin comportamentul lor, ierarhia lucrurilor existentă în lume. Motivația ar consta în locul inferior al zilei de vineri față de o zi de sărbătoare. În ciuda faptului că duminica este mai importantă decât vinerea, se întâmplă ca cele petrecute în această zi să contrazică această ierarhie: *Lepsze w piątek coś, niż w niedzielę nic* (Mai bine vinerea ceva decât duminica nimic); *Nie czyń się, piątku, niedzielą* (Nu îți face vinerea duminică); *A u panny Petroneli dłuższy piątek od niedzieli* (La domnișoara Petronela e mai lungă vinerea decât duminica). Expresia „arată o nepotrivire în îmbrăcăminte. De pildă, haina de desubt e mai lungă decât cea de asupra” (cf. Zanne IX: 6802, 6851);
- alăturarea zilei de vineri cu o zi de sărbătoare realizează semnificația ‘zilnic, totdeauna în același fel, pentru orice prilej’: *W świątek i w piątek* (Ca și într-o zi de sărbătoare, tot așa și vinerea); *Ani świątku, ani piątku dla nich* (Nicio zi de sărbătoare, nici vineri pentru ei).

La aceeași structură de bază referitoare la ierarhia zilelor săptămânii putem cita și câteva expresii românești. Expresia *a fi ca vinerea de lângă Paști* (Zanne VII: 15478), cu sensul metaforic ‘sărac’, ne trimite, în mod similar, la secvențe temporale ierarhizate, la fel ca și referirea la Vinerea Mare (probabil cea de toamnă) din proverbul *Nu e totdeauna Vinerea Mare* (Zanne VII: 15918) (însemnând: nu sunt întotdeauna împrăjurări favorabile pentru orice).

⁴ Dăm, peste tot, traducerea literală în limba română a acestor expresii.

Structura de bază: **post și diferitele abținente**

Obligația de a posti vinerea, ziua răstignirii lui Isus Hristos, a constituit un punct de pornire pentru mai multe frazeologisme. Chiar lexemul pol. *suchy* ‘sec’ din denumirea *suche dni* ‘zile seci’, *suchy piątek* ‘vinerea seacă’ înseamnă ‘de post’ (EK vol. 3: *dni kwartalnel/ suche dni*).

Această obligație creștină transpare dintr-o serie de exemple pe care le putem grupa după următoarele sensuri:

- exemple care arată comportamentul oamenilor în această zi: *Piątek gości rozgania [z powodu postu]* (Vinerea alungă din casă musafirii [din cauza postului]); *Siedem piątków w tygodniu [stale post, bieda]* (Șapte vineri într-o săptămână [post continuu, sărăcie]);
- exemple care realizează semnificația ‘a nu se purta cum trebuie’, implicând sensul că nerespectarea normelor unanim admise poate atrage necazuri: *I piątek jadł z mięsem, kiedy był młody* (Și vinerea a mâncat cu carne, când a fost tânără); *Kto się w piątek śmieje, ten w niedzielę płacze* (Cine cântă vinerea, plânge duminica); *Kto w piątek je z mięsem, ten w niedzielę będzie z postem* (Cine mănâncă vinerea carne, acela duminica va posti). Tot așa, multe exemple românești confirmă faptul că vinerea, zi de doliu, nu este bine să râzi. Ziua bucuriei și a petrecerilor a fost duminica, așa cum reiese din proverbul *Acel care râde vinerea, plânge duminica* (Zanne I: 318) și multe altele. Zicătoarea *A nimerit-o (s-a dus) ca țiganul vinerea/miercurea la stână* (Zanne VI: 14272, 14273; III: 7847), folosită „pentru cei ce nimeresc rău un lucru. Când unul se apucă de o treabă și nu știe timpul priincios”, este explicată de autorul însuși prin intermediul unei snoave, astfel: țiganul știind că la stână e brânză, lapte și altele, a plecat și el la munte, fără să se gândească când ar trebui să plece ca să fie acolo în zi de dulce. Dar el a ajuns la stână tocmai miercurea/vinerea când baciul și toți ciobanii posteau, astfel că bietul țigan a plecat îndărăt acasă flămând. La aceeași tradiție se referă frazelele *Prostu mănâncă postu și vinerea cu dulce* (Zanne VII: 16336, 15661) și *A mânca*

joia post și vinerea carne, amândouă semnificând „a face lucrurile pe dos, a fi prost”.

Denumirile *Vinerea seacă* și *Vinerea neagră* din calendarul popular românesc, ca și zicătoarea *De parcă mănâncă numai vinerea/numai miercurea și vinerea* (Zanne III: 8738) se referă la diferitele posturi, fiind paralele cu exemplele poloneze, în schimb referirea la *Sfânta Vineri*, personaj din basme, din frazemul *Parcă-i Sfânta Vineri* (Zanne VII: 15848) nu-și găsește echivalente în folclorul polonez⁵.

Structura de bază: referiri la diferite alte aspecte ale vieții creștinești

Denumirea *Thusty piątek [ostatni piątek karnawahu]* (Vinerea grasă [ultima vineri din carnaval]) se referă la obiceiurile alimentare legate de perioada carnavalului, iar expresia *chodźć jak na Wielki Piątek do kościoła [kroczyć dostojnie, poważnie]* (a umbla ca în ziua de Vinerea Mare la biserică [a păși în mod serios, demn])’ subliniază modul specific al comportamentului oamenilor în această zi.

Expresia românească *a îndruga de Vinerea-mare* (a flecări, a spune verzi și uscate, a vorbi multe și una peste alta), existentă și în forma *a îndruga ca de Joia-mare*, poate fi motivată, după Iuliu Zanne, de obiceiul de a citi douăsprezece fragmente de Evanghелиi în Joia Mare din săptămâna de dinaintea Paștelui, de cu seară până la miezul nopții (Zanne VII: 15919; I: 319).

Structura de bază: referiri la aspecte nereligioase/laice ale vieții zilnice

Nowy piątek ‘vinerea nouă’ este o sintagmă folosită dialectal în Polonia pentru a desemna prima vineri după luna nouă, iar zicătoarea *Piątek suchy na dzieci* (Vinerea seacă pentru copii) se referă la interdicția de a face baie copiilor.

⁵ „Unui om slab tare i se spune că parcă e Sf. Vineri, pentru că vinerile tare să postesc” (Niculiță-Voronca 1998: 228, citat după Raluca Levonian (Levonian 2010: 85).

În această subclasă găsim multe exemple din limba română – denumirile mai multor zile de vineri, legate de mitologia acvatică, cultul apelor și mai ales al izvoarelor – *Vinerea Tămăduirii*, *Vinerea Izvorului*, *Izvorul Tămăduirii*, *Fântânița* și ale celor legate de lumea plantelor – *Vinerea Ierbii* și *Vinerea Omanului*. *Vinerea Ciumei* (*Ciumarca*) este probabil reminiscența unei ciume care a afectat Europa, se ținea la sate împotriva bolilor, pentru a nu chema molima.

Vinerea Sântoaderului era dedicată tradiției Sântoaderului cel Mare, iar *Vinerea Furnicilor* era ținută „pentru ca furnicile să nu mănânce rădăcinile porumbului și ale altor plante, când sunt tinere” (Olteanu 2011: 595). O altă denumire – *Vinerea Ouălor* – este legată de alte superstiții⁶.

Frazemele care exprimă *explicit* realitatea (fără transfer metaforic)

Limba a conservat măturii – diferite referiri la obiceiuri trecute sau care mai persistă, stabilizându-le în construcțiile fixe.

Wielki Piątek (Vinerea Mare) ‘ultima vineri înaintea Paștilor’, ziua cu conotații exclusiv creștine, are, într-un grai polonez din Kaszuby, o denumire interesantă, *Placzebóg* (*placzybóg*, *placzeboga*), provenind de la verbul *plakać* ‘a plânge; a implora’ și *Bóg* ‘zeu; dumnezeu’. După materialele existente la cartotecile SGP, Vinerea Mare dis-de-dimineață stăpânul casei îi trezește pe cei de-acasă spunând: *Placza, dziś jest placzeboga* (Plângeți/implorați, astăzi e *placzeboga*). *Pierwszy piątek* (prima vineri dintr-o lună) este o zi (una dintre cele 9 vineri succesive) în care e bine să mergi la biserică, și este legată de o formă a liturghiei în Biseria Romano-catolică, dusă la „inima lui Hristos”. Zicătoarea *Piątek, różga w kątek, sobota, z różgą robota* (Vinerea, vargă alungată, sâmbăta, lucru cu vargă) se referă la obiceiul (din vechea școală din Polonia), al pedeapsei corporale efectuate sâmbăta.

⁶ „Neținând Vinerea Ouălor, se strică ouăle sub cloști și nu scot pui” (Olteanu 2011:580).

Limba polonă a fixat referiri la caracterul nefast, dar și la cel fast al zilei de vineri.

Atestările găsite la SGP se referă exclusiv la imaginea zilei de vineri cu caracter nefast, „în care nu este bine să începi un lucru important” (SGP, 1670, 1681, 1694, 1710, 1752/3832), de tipul: *W piątek zły początek* (Vinerea orice început e rău). NKP, o altă sursă a construcțiilor fixe poloneze, importantă pentru filologi, redă totuși o serie de proverbe cu semnificație opusă – *Piątek dobry początek* (Vinerea orice început e bun).

După etnograful Krceek (Wisła, XVIII: 514), în timp ce neamurile slave vestice considerau ziua de vineri ca fiind o zi nefastă, pentru slavii estici, ea avea un caracter fast. În plus, opoziția par–impar, importantă în trecut în gândirea oamenilor, a contribuit la modelul mental și denominativ al limbii polone (și, în general, al limbilor slave, în care numele referitoare la zilele săptămânii au la bază un principiu numeric). Conform acestui sistem, *piątek* ‘vineri’ este a cincea zi din săptămână, după „numărătarea păgână” începând de luni (pol. *piąty* – rom. ‘al cincilea’).

În limba română avem de-a face, de asemenea, cu un sincretism în această privință. Ziua de vineri, considerată ca fastă, prielnică oricărui început (Evseev 1998 :12) aduce cu sine conotații pozitive, dar și negative. Românii din popor credeau că vinerea nu este o zi bună pentru logodnă, așa cum reiese din proverbul *După ce erau tineri, se logodiră și vineri* (Zanne IV: 10206), folosit într-o situație când un lucru nu se face la vreme, mai ales peșitul și logodirea.

O poezie din Maramureș (Ocna-Șugatag), al cărei text îl datorez doamnei profesor Ileana Mihăilă (din arhiva tatălui său, prof. Gheorghe Mihăilă), pare să se refere la caracterul fast al acestei zile:

Luni/ Oamenii sunt buni,/ Marți/ Oamenii sunt spărți,/ Miercuri/
Umblă după cepuri,/ Joi/ Oamenii sunt goi,/ **Vineri/ Oamenii sunt**
tineri, / Sâmbătă/ Se spintecă,/ Duminică/ Se cuminecă.//

Referitor la caracterul fast–nefast, legat, între altele, de opoziția par–impar, Ivan Evseev scrie:

O serie de denumiri ale zilelor săptămânii din limbile slave atestă existența unui alt mod de numărare a zilelor existent în vechea lume europeană, premergător săptămânii creștine. Aici săptămâna începea cu ziua de luni. [...] Există o serie de indici folclorici referitor la zilele care ne permit să presupunem că acest sistem a funcționat și pe teritoriul țării noastre. Interferența lui cu sistemul liturgic a contribuit, în bună parte, la ambivalența unor zile ale săptămânii, vizibilă în cultura românească (Evseev 1998: 14).

Totodată etnologul polonez Ewa Kocój, într-o lucrare despre simbolistica timpului în calendarul popular românesc consideră conotațiile pozitive și negative ale acestei zile în cultura românească ca fiind un efect al întrepătrunderii textelor necanonice, hagiografice – „viețile” sfântei Parascheva/Vineri, ca și apocriful *Învățătură despre cele 12 vineri mari de peste an* în folclor, ele devenind baza diferitelor credințe populare (Kocój 2013: 262–275).

Concluzii

Completând descrierile de tip etnologic din filologia românească consacrate celei de-a cincea (după duminică) zile a săptămânii și făcând apel la două (sau chiar trei) personaje *Sfânta Vineri*, am dorit să adaug aici o cercetare de tip comparativ, limitându-mă la datele strict lingvistice – expresii fixe în limbile polonă și română. Între exemplele culese de mine nu am găsit atestări ale personificării zilelor săptămânii în limba polonă, ceea ce reprezintă o diferență dintre cele două culturi. Clasificarea materialului după principiul onomasiologic – structurile semantice de bază motivează semnificația lor figurată – arată multe asemănări între cele două limbi și culturi în domeniul legat de creștinism (structuri: ierarhia zilelor într-o săptămână, posturi și diferite abținente, denumirile zilei de vineri dinaintea Paștelui⁷). În această clasificare, grupul cel mai numeros al exemplurilor poloneze îl constituie construcțiile stabile,

⁷ Denumirea *Vinerea Mare*, în limba română, se poate referi și la sărbătoarea de toamnă, Sf. Parascheva (14.X).

a căror structură de bază atestă ierarhia zilelor într-o săptămână – în care duminica este cea mai importantă, după care vine sâmbăta și abia mai târziu celelalte zile (Matuszewski 1978: 129). Poziția importantă, specifică zilei de vineri ca zi lucrătoare, se datorează calendarului creștin. În amândouă limbile găsim urme ale unor credințe mai vechi, probabil precreștine, referitoare la caracterul nefast sau fast al acestei zile.

O subclasă alcătuită din „referiri la alte aspecte, nereligioase, ale vieții zilnice” arată, în schimb, mai multe diferențe, conținând exemple legate de mitologia acvatică (*Vinerea Tămăduirii*, *Vinerea Izvorului*), lumea plantelor (*Vinerea Ierbii*, *Vinerea Omanului*), obiceiuri populare (*Vinerea Sântoaderului*), superstiții (*Vinerea Ouălor*, *Vinerea Furnicilor*) – exemplele din limba română fiind numeroase pentru această categorie.

Bibliografie

Izvoare și lucrări de referință

- DELR: *Dicționarul etimologic al limbii române*, Alexandru Ciorănescu, București, Saeculum, 2002.
- EK: *Encyklopedia katolicka*, t. I–XX, Lublin, Katolicki Uniwersytet Lubelski, 1973–2014.
- NKP: *Nowa księga przysłów i wyrażen przysłowiowych polskich*, t. I–IV, W oparciu o dzieło Samuela Adalberga opracował Zespół Redakcyjny pod kierunkiem Juliana Krzyżanowskiego, Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1969, 1970, 1972, 1978.
- SGP: *Słownik Gwar Polskich PAN (Dicționarul dialectelor polone*, în curs de realizare sub egida Academiei Polone de Științe, cartoteca la Institutul Języka Polskiego PAN w Krakowie).
- TDRG: Hariton Tiktin, *Rumanisch-deutsches Wörterbuch*, 3. überarbeitete und ergänzte Auflage, hrsg. von Paul Miron und Elsa Lüder, Cluj-Napoca, Clusium/ Wiesbaden, Harrassowitz, 2000–2005.
- WISŁA: „Wisła. Miesięcznik geograficzno-etnograficzny”, t. I–XX, Warszawa, 1887–1917.
- ZANNE I., *Proverbele românilor*, vol. I–X, București, Socec & Comp., 1895–1912; București, Scara, 2004.

Literatură secundară

- BÂRLEA O., *Mică enciclopedie a poveștilor românești*, ed. a II-a, ed. îngrijită și studiu introductiv de Ioana Repciuc, Craiova, Aius, 1976, 2014.
- CHLEBDA W., *Elementy frazematyki. Wprowadzenie do frazeologii nadawcy*, Łask, Oficyna Wydawnicza Leksem, 2003.
- EVSEEV I., *Valorizarea timpului în cultura tradițională*, „Folelor literar”, VIII, p. 7–32, 1998.
- KOCÓJ E., *Pamięć starych wieków. Symbolika czasu w rumuńskim kalendarzu prawosławnym*, Krakow, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013.
- LEWICKI A.M., *Studia z teorii frazeologii*, Łask, Oficyna Wydawnicza Leksem, 2003.
- LEVONIAN R., *Legenda Sfintei Vineri – între sacru și diabolic*, în „Philologica Jassyensia”, an VI, nr. 1 (11), p. 81–88, 2010.
- Lingvistica integrală. Interviu cu Eugeniu Coșeriu realizat de Nicolae Saramandu*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996.
- MATUSZEWSKI J., *Słowiański tydzień. Geneza, struktura i nomenklatura*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Societas Scientiarum Lodziensis, Prace Wydziału II – Nauk Historycznych i Społecznych, nr. 83, 1978.
- MESNIL M., POPOVA A., *Etnologul între șarpe și balaur. Eseuri de mitologie balcanică*, cuvânt-înainte de Paul H. Stahl, traducere în limba română de Ioana Bot și Ana Mihăilescu, București, Paideia, 1997.
- MUNTEANU C. (ed.), *Discursul repetat între alteritate și creativitate*, Iași, Institutul European, 2007.
- NICULIȚA-VORONCA E., *Datinele și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, vol. I, ediție îngrijită de Victor Durnea, studiu introductiv de Lucia Berdan, Iași, Polirom, 1998.
- OLTEANU A., *Calendarele poporului român*, București, Paideia, 2001.
- PORAWSKA J., *Językowo-kulturowy obraz piątku w rumuńskim kalendarzu ludowym. Na romańsko-słowiańskim styku języków i kultur*, în *Le Petit Prince et les amis au pays des traductions. Études dédiées à Urszula Dąmbska-Prokop*, Joanna Górniewicz, Iwona Piechnik, Marcela Świątkowska (éds), Kraków, Księgarnia Akademicka (2012), p. 593–607, 2013.
- *Językowo-kulturowy obraz rumuńskiej soboty. Przykład opisu etnolingwistycznego*, „Prace Komisji Neofilologicznej PAU”, t. X/2011, p. 57–70, 2012.
- *Limba ca fapt socio-cultural. Descrierea etnolingvistică a sâmbetei și a duminicii în limbile română și polonă*, în *Limba română: abordări*

tradiționale și moderne: actele colocviului internațional organizat de Catedra de limba română și de Departamentul de limbă, cultură și civilizație românească, Facultatea de Litere, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 19–20 octombrie 2007, editori G.G. Neamțu, Ștefan Gencărașu, Adrian Chircu, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, p. 309–316, 2009.

— *Rumun značzy chrześcijanin. Elementy pogańskie i chrześcijańskie w nazwach dni tygodnia rumuńskiego kalendarza ludowego*, în „Język a Kultura”, t. 18, *Wielokulturowość w języku*, pod red. Anny Dąbrowskiej i Anny Burzyńskiej-Kamienieckiej, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, no. 2895, Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, p. 189–199, 2006.

WANIAKOWA J., *Nazwy dni tygodnia w językach indoeuropejskich*, în „Prace Instytutu Języka Polskiego”, 107, Kraków, Wydawnictwo Naukowe DWN, 1998.